

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Середня освіта (географія)»

Спеціальність 014 Середня освіта

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Фізична географія України
Викладач (і)	доц. Йосип Гілецький
Контактний телефон	+380966071716
Е-mail викладача	yosyp.hiletskyi@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/2800
Консультації	щотижня

2. Анотація до навчальної дисципліни

Дисципліна «Фізична географія України» присвячена ознайомленню студентів з особливості кожної із земних оболонок у межах території держави, найбільшими природними комплексами суходолу та прилеглих морів, а також Карпатського регіону.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Курс покликаний сформувати у майбутніх спеціалістів знання про фізико-географічні особливості території української держави в цілому та найбільшими одиницями фізико-географічного районування, об'єктами природо-заповідного фонду України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен мати здатність характеризувати географічне положення, визначати географічні координати крайніх точок і географічного центру України; здатність аналізувати тектонічні, геологічні, геоморфологічні карти, геологічні розрізи, карти четвертинних відкладів, встановлювати взаємозв'язки між літогенною основою і рельєфом, аналізувати вплив кліматичних чинників на протікання процесів в атмосфері, розподіл метеорологічних показників; здатність характеризувати особливості гідрографічної сітки, озерні котловини, поширення ґрунтів, рослинного покриву, тваринного світу, природних комплексів, а також природо-заповідних об'єктів.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані завдання, педагогічні ситуації та практичні проблеми в професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень педагогіки, психології та методики навчання географії, характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі.

Фахові компетентності:

ФК 1. Наявність системи наукових знань із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки, здатність до їх застосування на практиці.

ФК 2. Здатність вільно оперувати фаховими поняттями і термінами для виконання професійних завдань.

ФК 6. Здатність працювати із навчально-методичною та науково-географічною літературою, систематично підвищувати професійно-педагогічну кваліфікацію.

ФК 8. Здатність використовувати сучасні методологічні засади предметної спеціалізації, теорії та історії географічної науки для орієнтування у сучасних напрямках галузевих наукових досліджень, використання їх елементів в освітньо-професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Здатність застосовувати базові знання із фундаментальних природничо-математичних (вищої математики, фізики, хімії, геології) та суспільно-гуманітарних (філософії, історії, культурології) для глибшого розуміння сутності процесів та явищ у природних оболонках Землі, життєдіяльності людського суспільства.

ПРН 12. Здатність чітко і логічно відтворювати базові знання з географії, компетентно розкривати сутність та цінність результатів нових наукових досліджень, нових тенденцій розвитку людської цивілізації.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
6	014 Середня освіта Географія	3	нормативна

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	лабор. заняття	сам. роб
Лекція 1. Предмет фізичної географії України.	2		4
Лекція 2. Географічне положення України. Дослідження природних умов і природних ресурсів України.	2		4
Лекція 3. Орографія і гіпсометрія території України.	2		4
Лекція 4. Загальні риси геологічної будови. Тектонічні структури.	2		4
Лекція 5. Геоморфологічні процеси та геоморфологічне районування.	2		4
Лекція 6. Вплив географічних чинників на радіаційний режим та інші кліматичні процеси на території України.	2		4
Лекція 7. Особливості атмосферної циркуляції, просторовий розподіл основних метеорологічних елементів у межах території України.	2		4
Лекція 8. Поверхневі і підземні води України.	2		4

Лекція 9. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ. Екологічні проблеми і природо-охоронна діяльність	2		4
Лекція 10. Фізико-географічне районування території України .	2		4
Лекція 11. Українські Карпати – частина Карпатської гірської країни.	2		4
Лекція 12. Фізико-географічне районування Українських Карпат.	2		4
Практичне заняття. Географічне положення України. Дослідження природних умов і природних ресурсів України.		2	4
Практичне заняття. Аналіз орографії та гіпсометрії території України за друкованими та цифровими картографічними джерелами.		2	4
Практичне заняття. Загальні риси геологічної будови. Тектонічні структури. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Геоморфологічні процеси та геоморфологічне районування. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Комплексний опис однієї із геоморфологічних областей на основі налізу тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Вплив географічних чинників на радіаційний режим та інші кліматичні процеси на території України. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Особливості атмосферної циркуляції, просторовий розподіл основних метеорологічних елементів у межах території України. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Поверхневі і підземні води України та свого регіону. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Комплексний опис однієї із річок регіону на основі налізу тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ України та свого регіону. Аналіз		2	4

тематичних карт атласу.			
Практичне заняття. Екологічні проблеми і природоохоронна діяльність. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Особливості природи зони мішаних лісів у межах України. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Особливості природи зони широколистяних лісів у межах України. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Особливості природи зони лісостепу у межах України. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Особливості природи зони степу у межах України. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Особливості природи Кримських гір та прилеглих морів. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
Практичне заняття. Українські Карпати – частина Карпатської гірської країни.		2	4
Практичне заняття. Фізико-географічне районування Українських Карпат. Аналіз тематичних карт атласу.		2	4
ЗАГ.:	24	36	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання курсу відбувається згідно з Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника . Загальна максимальна сума становить 100 балів.
Практичні заняття	Робота на практичних заняттях включає аналіз тематичних картографічних матеріалів, підготовку доповідей та презентацій, проходження тестування на сайті дистанційного навчання. Тематичних онлайн-тест із знання теоретичного лекційного матеріалу на якому базується практичне заняття зазвичай студенти проходять на початку заняття. За виконання усіх тематичних онлайн-тестів студент може отримати за семестр максимум 25 балів. За виступи на практичних заняттях та контрольні з комплексного аналізу тематичних карт ще 20 балів, тестування контролю тем для

	самостійного опрацювання – 5 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент повинен відвідати більше 50% лекційних занять, пройти усі тематичні онлайн-тестування, та тестування із тем для самостійного опрацювання, мати не менше дев'яти оцінок за роботу на практичних заняттях. Сумарно для допуску до екзамену студент повинен набрати не менше 25 балів.
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – екзамен. Форма здачі – виконання тестових екзаменаційних завдань, які охоплюють знання з усіх тем та містять практичні завдання, на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua. Підсумкова оцінка є сумою оцінок набраних за поточний контроль (максимум – 50 балів) та екзаменаційної (максимум – 50 балів).

7. Політика навчальної дисципліни

Основою політики курсу є взаємоповага у спілкуванні та фокусування на навчанні. Телефони під час занять повинні бути переведені в беззвучний режим, а відлучення з аудиторії для спілкування допускаються тільки в нагальних випадках. Під практичних очних занять студенти повинні бути готові до виконання тестових завдань за матеріалами лекцій на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua. Під час онлайн-занять студенти повинні бути готові вмикати камеру та мікрофон у разі потреби.

Академічна доброчесність: Користування довідковими джерелами, підручниками і т. ін. під час проходження тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів чи нескладання тестування відповідно до [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf). https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf

Відвідування занять є важливою складовою навчання. При виставленні підсумкового балу обов'язково враховується своєчасне виконання практичних робіт та проходження контрольних тестів із тем. Враховуються результати відпрацювання з поважної причини пропущених занять.

Якщо студент пропустив заняття і не зміг виконати контрольні роботи у встановлені терміни через хворобу або з інших поважних причин, документально підтверджених відповідною організацією, він має право на перенесення терміну здачі робіт. Пропущені контрольні тестування із тем відпрацьовуються впродовж місяця, КСР – впродовж тижня шляхом складання тестів у системі дистанційного навчання.

Студентам, котрі навчаються за **індивідуальним графіком**, дозволяється вільне відвідування лекцій та опрацювання лекційного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх розрахункових контрольних робіт відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються [Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf). <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf>. Студент повинен звернутися з запитом щодо індивідуального графіку навчання впродовж двох тижнів після початку семестру. Викладач формулює завдання для студента, що навчається за

індивідуальним графіком, протягом тижня після такого звернення студента і надає матеріали та завдання для виконання синхронно з видачею завдань для студентів, що навчаються очно.

Неформальна освіта: Сертифікат про успішне проходження курсу, зміст якого частково або повністю відповідає змісту дисципліни, дає можливість доповнити бали за підсумковий контроль згідно з [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/). <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Цю можливість, а також назви та програми курсів, бажано обговорити з викладачем завчасно.

8. Рекомендована література

1. Географічна енциклопедія України Т. 1–3. Київ.: Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1993.
2. Волощук М.Д., Гілецький Й.Р. Водно-ерозійні процеси у природних комплексах Українських Карпат : монографія / М.Д. Волощук, Й.Р. Гілецький. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2022. 124 с.
3. Гілецький Й. Р., Закутинська І. І. Гіпсометрія рівнинних територій України у картографічних ресурсах та підручниках з географії / Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Теорія та методика навчання природничих наук. № 8. 2025. С.17–27.
4. Гілецький Й.Р., Тимофійчук Н.М. Фізико-географічне районування Українських Карпат для цілей пізнавального туризму. / Й. Р. Гілецький, Н.М. Тимофійчук. //Географія та туризм: Науковий збірник, Випуск 53. Київ, 2019. С. 103–109.
5. Гілецький Й.Р. Фізична географія України та свого регіону: методичні вказівки до практичних занять – Івано-Франківськ, 2026. – 28 с.
6. Йосип Гілецький. Площа Карпатської фізико-географічної країни та Українських Карпат //Геотуризм: практика і досвід. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (20-22 жовтня 2022, Львів). – Львів: Каменяр, 2022. — С.103-105.
7. Гілецький Й.Р. Фізична географія Українських Карпат: тематичний збірник тестів. Івано-Франківськ. 2021. 50 с.
8. Гілецький Й. Учителям географії про карпатську гірську країну, Українські Карпати та сучасні підходи до їх регіоналізації. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2025. Вип. 41. С. 18–26. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2025-41-02>.
9. Гілецький Й.Р. Фізична географія: навчальні матеріали. /Й.Р.Гілецький. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 360 с.
10. Запотоцький С. П. та ін. Географія : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти / Запотоцький С. П., Зінкевич М. В., Совенко В. В., Гілецький Й. Р., Мозіль О. В.; наук. ред. К. В. Мезенцев, І. С. Круглов. Тернопіль : Астон, 2025. 272 с.
11. Кравчук Ярослав. Рельєф Українських Карпат : Монографія. Львів.: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 576 с.
12. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. Київ: “Знання” КОО, 2018. 511 с.
13. Рельєф України. Навчальний посібник/ [Б.О. Вахрушев, І.П.Ковальчук, О.О.Комлев, Я.С.Кравчук, Е.Т.Палієнко, Г.І.Рудько, В.В.Стецюк]; За загальною редакцією В.В.Стецюка. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 688 с.
14. Українські Карпати. Комплексний атлас автотуриста / автор-упорядник В.Грицеляк Львів: НВФ «Карти і Атласи», 2016. 120 с.
15. Швебс Г.І., Ігошин М.І. Каталог річок і водойм України. Одеса, Астропринт, 2003. 392 с.
16. Divisions of the Carpathians. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Divisions_of_the_Carpathians.

Викладач: доцент Йосип Гілецький